

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

**NAPLŇOVÁNÍ ZÁKONA O POMOCI V HMOTNÉ NOUZI A JEHO
SOUVISLOSTI SE ZADLUŽENOSTÍ LIDÍ NA KAPLICKU**

Vedoucí práce: RSDr. Ján Mišovič, CSc.

Autor práce: Jana Kotvová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: 3.

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

12. března 2011

.....

Jana Kotvová

Děkuji vedoucímu bakalářské práce RSDr. Jánovi Mišovičovi, CSc. za vstřícnost, upřímnost a věcný přístup, za cenné rady, připomínky a metodické vedení bakalářské práce

ÚVOD.....	6
1. Systém sociálního zabezpečení v ČR.....	9
2. Zákon o pomoci v hmotné nouzi.....	10
2.1. Životní a existenční minimum	11
2.2. Vývoj zákona o pomoci v hmotné nouzi.....	12
2.3. Poskytované dávky pomoci v hmotné nouzi	13
2.4. Příspěvek na živobytí	14
2.5. Doplatek na bydlení.....	14
2.6. Mimořádná okamžitá pomoc.....	14
3. Město Kaplice	15
3.1. Městský úřad Kaplice, odbor sociálních věcí a zdravotnictví.....	16
3.2. Jaká je pomoc zadluženým lidem, kteří se ocitají v hmotné nouzi?	18
4. Zadluženost českých domácností.....	20
4.1. Příčiny zadlužování osob (domácností)	21
4.2. Jaké subjekty mohou poskytovat půjčky a úvěry?	23
4.3. Důsledky zadluženosti.....	25
4.4. Kdo se v dnešní době stane nejčastěji dlužníkem?	27
5. PRAKTICKÁ ČÁST	28
5.1. Východisko a cíl výzkumu	28
5.2. Výzkumné předpoklady - hypotézy.....	28
5.3. Metodika výzkumu.....	28
5.4. Harmonogram výzkumu.....	29
5.5. Vyhodnocení výzkumu.....	29
5.6. Zhodnocení platnosti hypotéz	39
5.7. Diskuze.....	41

ZÁVĚR	43
Seznam použitých zdrojů	45
Seznam použitých zkratek	49
Seznam příloh.....	50
Příloha č. I	51
ABSTRAKT	56
ABSTRACT.....	57

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se budu zabývat naplňováním zákona o pomoci v hmotné nouzi a jeho souvislostmi se zadlužeností lidí na Kaplicku.

Jsem zaměstnána na Městském úřadě v Kaplici jako sociální pracovník. Během mé téměř dvacetileté působnosti v sociální oblasti docházelo a dochází k výrazným změnám. Z počátku jsem pracovala jako referentka na sociálním odboru. V několika posledních letech jsem zaměstnána jako sociální pracovník. Práce sociálního pracovníka i práce na sociálních odborech prošla celou řadou změn. Dříve se dělala na odborech především administrativní činnost, ale dnešní sociální práce nespočívá jen v administrativě, ale především v samotném kontaktu a práci s jednotlivými klienty. Sociální pracovník by měl být schopen pomoci lidem v různých nepříznivých životních situacích. Aby mohl zvládat náročné úkoly, musí mít odpovídající vzdělání. Zvýšené požadavky na odbornost sociálních pracovníků se odrazily v nové legislativě a to v zákoně 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. V dnešní době je sociální pracovník absolventem vysoké školy a disponuje celou škálou přístupů, které by měl být schopen použít tak, aby dokázal reagovat na požadavky praxe, a má povinnost udělat vše potřebné pro zlepšení situace klienta.

Mou pracovní náplní je pomáhat lidem v hmotné nouzi a zároveň jim vyplácet dávky podle Zákona o pomoci v hmotné nouzi. Při výkonu svého povolání se setkávám s klienty, kteří se dostali do tíživé finanční situace tím, že ztratili zaměstnání a tudíž nemají pravidelný příjem, nebo mají příjem nižší, než je jejich hranice životního minima. Tato situace pak způsobuje, že někteří lidé nemohou splácet své dluhy z důvodu nízkých či žádných příjmů a dochází k jejich zadluženosti.

Dluhy jedince se nedotýkají pouze dlužníka, ale zasahují i jeho rodinu a ovlivňují mnoho oblastí jeho života. Dluhy se netýkají jen dlužnickových majetkových a finančních poměrů, ale velmi často i jeho základních životních potřeb. Někteří lidé vlivem zadluženosti ztrácejí své domovy, objevují se u nich psychické problémy, v nejhorších případech ztrácejí své blízké, rozvádějí se. Je jasné, že si zadlužení klienti způsobili tak tíživou životní situaci sami. Důsledky zadlužení jsou nedozírné a zasahují na dlouhou dobu příbuzné „postiženého“ člověka.

Sama mám s manželem hypotéční úvěr, který budeme splácet ještě téměř deset let. Nedovedu si představit, že bychom přišli o zaměstnání a tím ztratili pravidelný příjem

a ocitli se ve stejné situaci jako moji klienti pobírající dávky hmotné nouze. Často mě napadá, že v této situaci se může ocitnout každý z nás. Jaké jsou vlastně možnosti řešení a pomoci těmto lidem? Z tohoto důvodu jsem si toto téma vybrala a zajímá mě zadluženost lidí na Kaplicku, jejich závislost na dávkách hmotné nouze a řešení jejich zadluženosti a problémů s ní spojených.

Cílem mé práce je zjistit u klientů pobírajících dávky hmotné nouze na Kaplicku, jak dlouho tyto dávky pobírají, jaká je míra jejich zadluženosti a zda jsou schopni ze sociálních dávek hradit své dluhy. Dále pak na co si klienti hmotné nouze nejčastěji půjčují finanční prostředky a zda jsou seznámeni s tím, co by se stalo v případě, kdyby neplnili své závazky a povinnosti z nich vyplývající.

Práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou a část empirickou.

První kapitola bakalářské práce je zaměřena na systém sociálního zabezpečení v České republice. Tento systém je rozdělen na tři na sebe navazující systémy, a to na systém sociálního pojištění, systém státní sociální podpory a systém sociální pomoci. U jednotlivých systémů je dále uvedeno, jaké dávky vyplácí a jakou konkrétní oblastí se zabývají.

Druhá část práce je věnována vývoji zákona o pomoci v hmotné nouzi, jaké dávky jsou podle tohoto zákona poskytovány, co musí žadatelé splňovat, aby jim dávka pomoci v hmotné nouzi byla přiznána a poskytnuta.

Ve třetí části své práce se věnuji správnímu obvodu města Kaplice, kde se nachází a jaké obce jsou jeho součástí. Dále jsem se zaměřila na Městský úřad v Kaplici, odbor sociálních věcí a zdravotnictví, kolik je zde zaměstnáno pracovníků, čím se konkrétně jednotliví zaměstnanci zabývají a jaká je jejich pomoc lidem, kteří se ocitli v hmotné nouzi.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na zadluženost českých domácností, na příčiny zadlužování osob (domácností), od jakých subjektů si klienti mohou půjčit finanční prostředky v případě potřeby a jaké důsledky mohou nastat v případě jejich zadluženosti. Tato kapitola tvoří těžiště celé práce.

V páté kapitole je popsána metodika a výsledky výzkumu dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na klienty hmotné nouze a na míru zadluženosti těchto klientů. Veškeré údaje jsou zpracovány a znázorněny formou tabulek. V části diskuze jsou konfrontovány poznatky z teorie a výzkumu. Závěr práce je shrnutím výsledků teoretické a praktické části.

Při psaní bakalářské práce jsem především využívala odborné monografie, články z časopisů, příspěvky ze sborníků a dostupné dokumenty z internetu v českém jazyce.

1. Systém sociálního zabezpečení v ČR

Na počátku považuji za nezbytné vysvětlit a definovat pojem sociální zabezpečení. Obecně sociální zabezpečení chápeme „jako soubor institucí, zařízení, a opatření, jejichž prostřednictvím a pomocí se uskutečňuje předcházení, zmírňování a odstraňování následků sociálních událostí občanů“¹. Sociální zabezpečení můžeme vnímat i jako soubor opatření formujících solidaritu s lidmi, kteří čelí nedostatku příjmů, nebo se nacházejí v situaci, jež vyžaduje mimořádné výdaje.²

Během transformace systému sociálního zabezpečení byly na počátku 90. let v České republice zahájeny práce na vytvoření tří na sebe navazujících, relativně samostatných systémů: systém sociálního pojištění, a to systém státní sociální podpory a systém sociální pomoci.³

V systému **sociálního pojištění** jsou řešeny situace, na které se občan může předem připravit formou odložení části své dnešní spotřeby na krytí budoucí nejisté dlouhodobé či krátkodobé sociální situace. Systém je financován z pojistného, které se platí podle přesně stanovených podmínek jak zaměstnancem, tak zaměstnavatelem. V tomto směru jsou provozovány systémy důchodového pojištění, penzijního pojištění a nemocenského pojištění. Sociální pojištění je výrazem sociální odpovědnosti občanů k sobě a své rodině.⁴

V systému **státní sociální podpory** jsou řešeny sociální situace, které jsou na základě určitého společenského konsenzu uznány za zřetele hodné sociální situace, kdy je účelné rodinu, především rodinu s dětmi, podpořit. Jedná se o dávky jako je přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, sociální příplatek, příspěvek na bydlení, dávky péčovské péče, porodné a pohřebné. Tyto dávky jsou financovány z daní, tedy ze státního rozpočtu v rámci nejširší celospolečenské solidarity.⁵

Systém **sociální pomoci** řeší obtížné sociální situace stavu hmotné a sociální nouze, tedy situace, které občan nebude schopen řešit sám nebo s pomocí vlastní rodiny. Občan se ocitá ve vážné nebo nepříznivé životní situaci a k řešení svého problému potřebuje zvláštní přístup. Tato situace nastává převážně v případě nedostatečných příjmů nebo při

---

¹ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. s. 158.

² Srov. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. s. 158.

³ Srov. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. s. 159.

⁴ Srov. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. s. 159 - 160.

⁵ Srov. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. s. 160 - 161.

neschopnosti zabezpečovat základní životní potřeby, případně pokud tyto situace hrozí. Sociální pomoc spočívá ve formě sociální služby, sociálně právní ochrany a dávek sociální pomoci. Sociální pomoc je postavena z podstatné části na principu solidarity a subsidiarity. Věcná působnost právních norem sociální pomoci nastupuje až v případě, kdy není k dispozici plnění ze žádného jiného systému, resp. tato plnění byla vyčerpána a trvá potřeba zabezpečit základní životní potřeby občana.⁶ Jednotlivé formy sociální pomoci jsou financovány ze státního rozpočtu a z rozpočtů obcí. Zde je důležité od sebe odlišit kompetence státních a samosprávních orgánů tak, aby bylo každému občanu zřejmé, co je výsledkem působnosti obce a co je výsledkem působnosti státu.⁷

2. Zákon o pomoci v hmotné nouzi

V další části své práce se budu více věnovat pomoci v hmotné nouzi. Definovat, co je hmotná nouze a o jaké zákony se opírá v rámci platné právní úpravy ČR. Dále jaké dávky sociální pomoci jsou vypláceny, za jakých podmínek, kdy vzniká nárok na jejich výplatu a jakými pravidly se poskytování dávek v hmotné nouzi řídí. Právo sociálního zabezpečení vychází z ústavního práva. Listina základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku, vymezuje základní sociální práva občana. Listina základních práv a svobod jako jeden ze základních ústavních pramenů obsahuje velmi důležitá pravidla pro právo sociálního zabezpečení.⁸ Pro sociální dávky poskytované z důvodu nízkého příjmu je důležité ustanovení čl. 30 odst. 2, podle kterého každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.

System pomoci v hmotné nouzi je moderní formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb. Je jedním z opatření, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení.⁹

Způsob výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi vždy určuje plátce dávky. Orgán pomoci v hmotné nouzi může poskytnout příspěvek na živobytí a mimořádnou

---

⁶ Srov. TRÖSTER, P. Právo sociálního zabezpečení. s. 280.

⁷ Srov. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. s. 161.

⁸ Srov. GALVAS, M; GREGOROVÁ, Z. *Úvod do práva sociálního zabezpečení*. s. 34.

⁹ *Ministerstvo práce a sociálních věcí : Systém pomoci v hmotné nouzi* [online]. 22.04.2009 [cit. 2011-01-24]. Pomoc v hmotné nouzi. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/5#sphn>>.

okamžitou pomoc ve dvou formách, a to buď ve formě peněžní anebo věcné. Tyto formy také lze kombinovat. Pro účely zákona se věcnou formou mj. rozumí i poskytnutí výše uvedených dávek prostřednictvím poukázky. V případě věcné formy může využít buď vlastních poukázek, nebo poukázek poskytovatele poukázkových systémů operujících na území České republiky, jejichž distribuce je na komerční bázi. Je na orgánu pomoci v hmotné nouzi, kterou z možností využití poukázek zvolí. Doplatek na bydlení je vyplácen formou peněžní.¹⁰

2.1 Životní a existenční minimum

Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu stanovuje **životní minimum** jako minimální hranici peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. **Existenční minimum** pak jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.¹¹ Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby plně invalidní a u osoby starší 65 let. Životní minimum ani existenční minimum nezahrnuje nezbytné náklady na bydlení.¹² Ochrana v oblasti bydlení je řešena v rámci systému státní sociální podpory.

Výše částek životního a existenčního minima zůstává na stejné úrovni více než tři roky a pravděpodobně v této výši ještě zůstane s ohledem na politickou a ekonomickou situaci státu. Životní minimum podléhá valorizaci a mění se na základě nařízení vlády, a to tak, aby byla zachována reálná úroveň životního minima. Vláda může životní minimum navýšit vždy od 1. ledna podle vývoje spotřebitelských cen. Životní minimum se mění, pokud se navýšily spotřebitelské ceny ve stanoveném období o více než 5 %, dále pak může být navýšeno i zcela mimořádně mimo termín pravidelné valorizace na základě rozhodnutí vlády.¹³

Životní minimum se používá pro výpočet výše různých dávek, např. při výpočtu přídatků na děti, sociálního příplatku, příspěvku a odměny pěstouna. Také plní hlavní

---

¹⁰ Metodický pokyn č. 5/2008

¹¹ §1 Zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

¹² §1 odst. 3 Zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

¹³ SOUKUPOVÁ, Klára. *Podnikatel.cz : Životní minimum se nezměnilo roky, proč?* [online]. 14.05.2009 [cit. 2010-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/zivotni-minimum-se-nezmenilo-roky-proc/>>.

úlohu při posuzování hmotné nouze, používá se též při stanovení alimentární povinnosti a v neposlední řadě i při výpočtu bonity klientů při žádosti o úvěr.¹⁴

2.2 Vývoj zákona o pomoci v hmotné nouzi

Do konce roku 2006 platil zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k tomu, že stávající systém dávek poskytovaných na základě zákona o sociální potřebnosti byl značně personálně poddimenzován, neumožňoval řešit komplikované případy osob setrvávajících dlouhodobě v hmotné nouzi jinak než poskytováním samotných dávek. Byly zde kritizovány i nedostatky v oblasti technické, neexistovalo jednotné softwarové a hardwarové vybavení pracovišť orgánů poskytujících dávky sociální potřebnosti.¹⁵ Z tohoto důvodu vznikl zákon o pomoci v hmotné nouzi, jehož příprava trvala řadu let. Nabytí platnosti vyhlášením ve Sbírce zákonů dne 31. 3. 2006 s účinností od 1. 1. 2007. V období od 1. 1. 2007 do 30. 4. 2007 platilo pro výplatu dávek sociální pomoci přechodné ustanovení. Po uplynutí tohoto přechodného ustanovení pak nárok na dávky musel být posouzen vždy dle nového zákona.¹⁶

System pomoci upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Tato pomoc je určena především pro občany, kteří ani s využitím jiných sociálních systémů nebo vlastní iniciativou, ani využitím vlastního majetku nemohou získat dostatečné finanční prostředky na zabezpečení svých potřeb.¹⁷ Dále pak vychází z principu, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá. Ten, kdo se snaží, se musí mít lépe, než ten, kdo je pasivní.¹⁸

Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanovuje sedm situací spojených s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi. Napomáhá řešení některých nárazových životních situací. Stanovuje, že každá osoba má nárok na

---

¹⁴ ZÁMEČNÍK, Petr. *Měšec.cz : Životní minimum se 1. ledna 2007 sníží o třetinu!* [online]. 14.12.2006 [cit. 2010-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/zivotni-minimum-se-1-ledna-2007-snizi-o-tretinu/>>.

¹⁵ *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna : Vládní návrh na vydání zákona o pomoci v hmotné nouzi* [online]. 2005 [cit. 2011-01-24]. Sněmovní tisk 1063/0. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1063&CT1=0>>.

¹⁶ PIVOŇKA, Leoš . *Vývoj dávek poskytovaných z důvodu sociální potřebnosti*. Brno, 2010. 62 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita .Brno, 2010. 62 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

¹⁷ § 2 Zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

¹⁸ *Obecné informace a vymezení některých pojmů : Systém pomoci v hmotné nouzi* [online]. 2009 [cit. 2011-02-27]. Integrovaný portál MPSV. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/hn/obcane/obecne#stranka_obsah>.

poskytnutí základních informací, které vedou nejenom k řešení její současné situace, ale i k předcházení vzniku hmotné nouze. Nedílnou součástí pomoci v hmotné nouzi je sociální práce s klienty.¹⁹

Pro účely tohoto zákona jsou považovány za společně posuzované osoby rodiče a nezletilé nezaopatřené děti, manželé, rodiče a děti nezletilé zaopatřené nebo zletilé, pokud tyto děti s rodiči užívají byt a nejsou posuzovány s jinými osobami, jiné osoby společně užívající byt, pokud písemně neprohlásí, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby.²⁰

Při posuzování příjmů klienta a jeho rodiny jsou vždy zvýhodněny pracující osoby. Podle zákona o pomoci v hmotné nouzi zvýhodnění těchto osob spočívá v tom, že osoby, které mají příjem ze závislé výdělečné činnosti nebo funkčních požitků tak, že za příjem se považuje pouze 70 % ze skutečného čistého příjmu. Ostatní příjmy, jejichž kompletní výčet obsahuje zákon o životním a existenčním minimu, jsou pak již započítávány v plné výši. Zákon o pomoci v hmotné nouzi zkrátil rozhodné období posuzování příjmů na tři kalendářní měsíce, které předchází měsíci podání žádosti. Uvažuje se, že posuzovaná doba bude zkrácena na jeden kalendářní měsíc.²¹

2.3 Poskytované dávky pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi dávkami pomoci v hmotné nouzi. Poskytnutí dávek je vázáno na posouzení konkrétní situace osoby podle zákonem stanovených podmínek pro poskytnutí dávek a jsou poskytovány tyto základní dávky, a to **příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc**. Dávka označená jako mimořádná okamžitá pomoc je poskytována několika odlišným okruhům osob. Je dávkou fakultativní a její poskytnutí závisí na uvážení příslušného správního orgánu.

---

¹⁹ Kurzy.cz : Finanční portál pro odborníky a laiky [online]. 2011 [cit. 2011-03-07]. Životní minimum, k čemu slouží, výpočet životního minima v roce 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.kurzy.cz/kalkulacka/zivotni-minimum/>>.

²⁰ Metodický pokyn č. 2/2006

²¹ § 9 zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

2.4 Příspěvek na živobytí

Nárok na příspěvek má osoba, jestliže: „*Příjem a příjem společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí, přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů.*“²² Rozhodným obdobím pro výpočet výše příspěvku je období tří kalendářních měsíců přecházející podání žádosti.

2.5 Doplatek na bydlení

Nárok na doplatek má osoba, jestliže: „*Vlastník nebo nájemce bytu, který užívá byt, byl po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení jeho příjem nižší než částka živobytí osoby nebo příjem společně posuzovaných osob nižší než částka živobytí společně posuzovaných osob.*“²³ Doplatek na bydlení lze poskytnout tehdy, jestliže osoba užívá byt, jehož je nájemcem nebo vlastníkem v obci, v níž je hlášena k trvalému pobytu. Podmínkou získání nároku je přiznání dávky příspěvku na živobytí a dále příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory.

2.6 Mimořádná okamžitá pomoc

Dále zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi umožňuje poskytování věcné či peněžité pomoci jednotlivcům v pěti situacích. Jedná se o tyto situace:

- vážné ohrožení zdraví
- vážné mimořádné události
- nedostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje
- úhrada nákladů spojených s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby nebo souvisejících se zájmovou činností nezaopatřeného dítěte
- ohrožení sociálním vyloučením²⁴

Dávky mimořádné okamžité pomoci jsou poskytovány v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy nemusí být osoba v hmotné nouzi, ale je jí vhodné

---

²² § 21 odst. 1 zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

²³ § 33 zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

²⁴ § 36 zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

bezprostředně poskytnout pomoc.

3. Město Kaplice

Město Kaplice se rozkládá při říčce Malši na úpatí Novohradských hor blízko státních hranic s Rakouskem. Je součástí katastru okresu Český Krumlov, leží asi 29 km jižně od Českých Budějovic a 17 km jihovýchodně od Českého Krumlova. Dle údajů českého statistického úřadu ke dni 31. 12. 2009 žije v Kaplici přibližně 7 345 obyvatel.²⁵

Správní obvod města Kaplice tvoří 15 obcí (Benešov nad Černou, Besednice, Bujanov, Dolní Dvořiště, Horní Dvořiště, Kaplice, Malonty, Netřebice, Omlenice, Pohorská Ves, Rožmitál na Šumavě, Soběnov, Střítež, Velešín a Zvíkov) s celkovým počtem 23 000 obyvatel.

Město Kaplice má vypracovaný komunitní plán sociálních služeb, který je určen všem uživatelům. Mezi priority komunitního plánu patří především program prevence kriminality nebo patologie u dětí a mládeže, zajištění informovanosti a poradenství, podpora terénních služeb a programů a podpora rozvoje pobytových služeb.²⁶

Tabulka č.1 Počet osob evidovaných na ÚP v Kaplici v letech 2007 - 2010

Období k	Počet osob v evidenci ÚP na Kaplicku	V %
31. 12. 2007	644	5,85 %
31. 12. 2008	746	6,96 %
31. 12. 2009	1252	11,81 %
31. 12. 2010	1222	10,89 %

Pramen: Úřad práce Český Krumlov

Z údajů uvedených v tabulce č.1 je patrné, že počet nezaměstnaných na Kaplicku se ve sledovaném období postupně zvyšuje.

²⁵ *Kaplice : Historie města* [online]. 2004 [cit. 2010-10-02]. Dostupné z WWW:

<<http://www.mestokaplice.cz/goto.php?id=&site=historie&from=>>.

²⁶ Komunitní plán rozvoje sociálních služeb na území správního obvodu města Kaplice, s. 100 - 110.

Mapa správního obvodu města Kaplice.

Pramen: Komunitní plán Kaplice

3.1 Městský úřad Kaplice, odbor sociálních věcí a zdravotnictví

Odbor sociálních věcí a zdravotnictví Městského úřadu Kaplice odpovídá za plnění úkolů na úseku v samostatné, přenesené a rozšířené působnosti. Na odboru sociálních věcí je zaměstnáno celkem 12 sociálních pracovníků, z toho 1 vedoucí pracovník, 4 pracovníci vyplácejí dávky v hmotné nouzi, 2 pracovníci vyplácejí příspěvek na péči, 1 pracovník vyplácí dávky pro tělesně postižené občany a 4 pracovníci vykonávají sociálně - právní ochranu dětí.

Jednou ze základních činností, kterou sociální odbor vykonává, je sociální poradenství. Je mu připisován velký význam, neboť včasné a vhodné poradenství často

zachytí a řeší nepříznivé situace již v jejich počátku, nebo může pomoci alespoň uchránit člověka před nepříznivým dopadem vzniklé situace.²⁷

Pracovníci odboru sociálních věcí a zdravotnictví zajišťují agendu sociálních dávek. Na odboru se vyplácejí dávky hmotné nouze, příspěvek na péči, dávky pro zdravotně tělesně postižené osoby. Dále sociální odbor vykonává terénní sociální šetření v rodinách, vypracovává posudky pro soudy a policii, a spolupracuje s ostatními státními orgány, zajišťuje azylové bydlení. Dále odbor zajišťuje sociálně-právní ochranu dětí. Sociálně-právní ochranou dětí se rozumí zejména ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřujících k obnovení narušených funkcí rodiny.

Prameny upravující vztahy sociální pomoci:

- zákon č. 100/ 1988 Sb., o sociálním zabezpečení
- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu
- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Tabulka č. 2 Počet a výše v Kč vyplacených dávek od 1. 1. 2007 do 31. 10. 2010 na Kaplicku viz níže.

Období	Počet vyplacených dávek	Vyplaceno v Kč
od 1. 1. 2007 do 31. 3. 2007	1035	3 119 745
od 1. 4. 2007 do 31. 12. 2007	1471	3 956 051
od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2008	1620	4 783 432
od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009	2121	6 398 444
od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010	2073	7 724 597

Pramen: Městský úřad Kaplice

Ve výše uvedené tabulce je zachycen vývoj vyplacených dávek hmotné nouze. Z dat uvedených v tabulce je zřejmé, že počet vyplacených dávek na Kaplicku za jednotlivá období se postupně zvyšuje.

²⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Stručný průvodce zákonem o sociálních službách*. 2006, s. 3.

3.2 Jaká je pomoc zadluženým lidem, kteří se ocitají v hmotné nouzi?

Vlivem hospodářské krize, která se začala projevovat v České republice výrazněji až s určitým zpožděním, než tomu bylo jinde ve světě, docházelo v průběhu roku 2009 k prudkému nárůstu sociálně potřebných občanů, kteří žádali o dávky hmotné nouze. Pokud by se hospodářská krize nadále prohlubovala, došlo by k dalšímu nárůstu nezaměstnaných a tím i k nedostatku sociálních pracovníků, kteří vyplácí dávky hmotné nouze. Nebýt krátkodobých opatření vlád na podporu zaměstnanosti, bylo by nezaměstnaných ještě mnohem více. Zvlášť v situaci, kdy firmy kvůli hospodářskému poklesu omezují výrobu a propouštějí zaměstnance.

Je logické, že první cesta občana po ztrátě pracovního místa povede na úřad práce, kde se přihlásí do evidence uchazečů o zaměstnání, a v případě splnění určitých podmínek je mu vyplácena podpora v nezaměstnanosti. Nezaměstnaným je ten, který si práci hledá a je veden v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. V případě nedostatečných příjmů má občan možnost požádat si o dávky v hmotné nouzi na příslušném městském úřadě. Někteří občané řeší nedostatek finančních prostředků právě různými druhy půjček a tím tak dochází k jejich stále větší zadluženosti.²⁸

V zájmu každé vyspělé společnosti je vytvářet příznivé podmínky pro spokojený a plnohodnotný život svých občanů a pomáhat jim v nečekaných životních situacích, do kterých se mohou dostat během svého života.

Sociální pracovník má povinnost udělat vše potřebné pro zlepšení situace klienta. Základ této pomoci spočívá ve zplnomocnění samotného klienta, odhalení a posílení jeho silných stránek prostřednictvím konstruktivního rozhovoru. Výraznou roli hraje motivace samotného klienta, bez které by se sociální pracovník stal bezmocným. Lepšího sociálního fungování klienta můžeme dosáhnout prostřednictvím partnerského pracovního vztahu spojeného s nabídkou pomoci ve formě rozhovoru, terapie, poradenství, doprovázení, podpory, provázení, informování, opatrování, přesvědčování, vyjasňování dozoru, a to vždy jako reakce na potřeby a zakázku klienta.²⁹

Musil (2004) udává jako jednu z možností překážek na straně klienta špatnou

---

²⁸ LUCOVÁ, Marie. *Ekonom* [online]. 15.01.2009 [cit. 2011-03-06]. Stát chce lépe motivovat uchazeče o zaměstnání, aby si našli novou práci co nejdříve. Dostupné z WWW: <<http://ekonom.ihned.cz/c1-32789400-davky-pro-propustene>>.

²⁹ Úkolem sociálních pracovníků je pomáhat, nikoliv činit zázraky. *Sociální práce : Role sociální pracovníka.*, s. 17 - 21.

finanční situaci a na straně prostředí špatné ekonomické poměry ve společnosti a špatnou situaci na lokálním trhu práce. Tato charakteristika je asi nejpodstatnějším vymezením klientely dávek pomoci v hmotné nouzi. Od toho se pak odvíjí případná intervence.³⁰

Působím v dávkové sociální oblasti. Pracuji přibližně se stem klientů. Myslím si, že se jedná o maximální počet, při kterém lze kvalitně plnit funkci dávkového specialisty a sociálního pracovníka, včetně možnosti poskytovat osobám i základní konzultaci a zprostředkovatelské služby pomoci v hmotné nouzi. Pokud jde o strukturu práce, musím konstatovat, že nejvíce času mi zabírají administrativní práce, nejméně poradenská a konzultační činnost. V důsledku nárůstu počtu klientů v posledních třech letech, se vytrácí smysl sociální práce, a z vlastní zkušenosti mohu konstatovat, že se bohužel omezuje práce v terénu, která tvoří nedílnou součást dávkové agendy. Klientelu tvoří převážně nezaměstnaní, svobodné nebo rozvedené matky, postižení lidé, bezdomovci, prostitutky. To, co všechny klienty spojuje, je jejich nepříznivá životní situace, a to zejména finanční situace, kterou nejsou schopni zvládnout vlastními silami. Častým problémem těchto klientů je ztráta zaměstnání a neschopnost splácet půjčky. Nedostatečnou příjmovou situaci řeší zákon především prostřednictvím příspěvku na živobytí. Podmínkou však je, že osoba popřípadě osoby se nacházejí ve stavu hmotné nouze. Půjčky, které klienti musejí splácet, ovšem zákon o pomoci v hmotné nouzi nezohledňuje. Žádost o příspěvek na živobytí se předkládá na předepsaném tiskopise spolu s dalšími doklady uvedenými na tiskopisu žádosti. Práce sociálního pracovníka v dávkové oblasti nespočívá pouze ve vyplácení dávek v hmotné nouzi, ale i v dalších činnostech, které jsou také popsány v zákoně č.108/2006 Sb. o sociálních službách.

Každý sociální pracovník by měl mít snahu klientovi pomoci vyřešit jeho nepříznivou situaci např. tím, že mu pomůže nalézt vhodné zaměstnání, přiměřené bydlení a také se mu bude snažit pomoci řešit jeho zadluženost. Měl by mu pomoci s vyjednáváním s bankami nebo společnostmi, u kterých má klient pohledávky, aby mu byl umožněn splátkový kalendář nebo možnost odložení splátek z důvodu přechodné ztráty zaměstnání. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že banky mnohdy nechtějí umožnit změnu ve splácení půjček klientů, jejich přísný postup a lpění na dohodnutých podmínkách ve smlouvě se mi zdá mnohdy nelidské. Na druhou stranu je ale pravda, že

---

³⁰ Srov. MUSIL, L.: „*Ráda bych Vám pomohla, ale ...*“ *Dilemata práce s klienty v organizacích*, s. 13 - 14.

klienti měli v době uzavírání smluv možnost pojistit se pro případ ztráty zaměstnání.

4. Zadluženost českých domácností

„Zadluženost českých domácností není na první pohled riziková svou strukturou. Převažují v ní převážně úvěry a půjčky na bydlení a spotřební úvěry v ní zaujímají menší podíl. Z hlediska krytí a zajištění se tedy ve většině případů jedná o úvěry dobře kryté právě nemovitostmi.“³¹ Většinou se jedná o úvěry hypoteční a ze stavebního spoření, pouze v malé míře, v rozsahu necelých 4 % se na této částce podílí spotřební úvěry na bydlení. Z velké části se jedná o úvěry na bydlení poskytnuté subjekty bankovní povahy a to zhruba 76,2 %, úvěry na bydlení poskytnuté subjekty nebankovní povahy se pak na celé částce podílejí prakticky zanedbatelně asi 1,5 %.³²

Rychlé tempo zadlužování českých domácností je vyvoláno vstupem silných ročníků do věku zakládání rodin, růstem reálných příjmů domácností, stabilizací ekonomiky, poklesem úrokových sazeb, zjednodušováním procesu vyřízení úvěru, ostrou konkurencí na trhu finančních služeb. V neposlední řadě jej lze přičíst i takovým vlivům, jakým je růst cen nemovitostí.³³

Finančním poměrům domácností odpovídá i rozložení úvěrů podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Rodiny respondentů s maturitou a zvláště s vysokoškolským vzděláním využívají opět ty formy úvěrů, které slouží typicky k pokrytí náročnějších investic, především domů či bytů. Naopak u lidí s nejnižším vzděláním se lze nejčastěji setkat s peněžními půjčkami, u vyučených se spotřebitelskými úvěry, jimiž jsou hrazeny zpravidla méně náročné investice, jako je vybavení domácností nebo dovolené.³⁴

Ukazatele zadluženosti posuzují finanční strukturu z dlouhodobého hlediska. Slouží jako indikátor výše rizika, které domácnost podstupuje. Z hlediska zadluženosti obecně platí, že čím je vyšší objem závazků, tím více je potřeba v budoucnosti věnovat pozornost na jejich splácení.³⁵

---

³¹ DUCHTÍK, Lukáš. *Vývoj zadluženosti domácností v ČR : Ekonomické a právní aspekty*, s. 21.

³² Srov. DUCHTÍK, Lukáš. *Vývoj zadluženosti domácností v ČR : Ekonomické a právní aspekty*, s. 21.

³³ ZÁMEČNÍK, Petr. *Měšec* [online]. 2006 [cit. 2011-03-06]. Vývoj zadluženosti českých domácností. Dostupné z WWW: <http://i.iinfo.cz/urs-att/Studie_o_zadlulenosti_ceskych_domacnosti_2006-1-116048262929820.pdf>.

³⁴ *Novinky* [online]. 2010-11-02 [cit. 2011-03-06]. Skoro polovina českých domácností musí něco splácet. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/215740-skoro-polovina-ceskych-domacnosti-musi-neco-splacet.html>>.

³⁵ Srov. RŮČKOVÁ, P. *Finanční analýza, metody, ukazatele, využití v praxi*, s. 101.

Zkušenosti opakovaně potvrzují, že lidé, než uzavřou jakoukoliv smlouvu o půjčce, by si měli důkladně promyslet, zda věc, na kterou si hodlají půjčit, opravdu potřebují. Neuvědomují si, že nikdo z nich by se neměl zadlužovat kvůli věci, kterou nepotřebuje. K zadlužení by mělo docházet jen kvůli věcem, které jsou nutně potřebné a které mají dlouhodobou hodnotu. V případě naléhavosti je vhodné se zadlužit pouze na nezbytně nutnou částku. Platí zde, čím menší je půjčka, tím dříve se dluh splatí a tím se i ušetří.

Z hlediska ekonomů i politiků může být tedy alternativou ekonomického růstu pouze zadlužení, hospodářská deprese, nezaměstnanost, úpadek obchodu a zvýšené sociální napětí. Ekonomický růst se jeví v této konstelaci jako nutné zlo. Je tedy zdánlivě jednoznačné, že je třeba učinit vše pro zajištění ekonomického růstu. Ekonomický růst bývá vydáván za jedinou možnou cestu k odstranění chudoby a za záruku dalšího vzestupu životní úrovně těch, jichž se chudoba netýká. Ekonomický růst nemá ve svém popisu práce snižování rozdílů životní úrovně mezi různě šťastnými skupinami obyvatel.³⁶

4.1 Příčiny zadlužování osob (domácností)

Příčin zadlužování domácností je celá řada. Jednou z hlavních příčin zadluženosti je **nezaměstnanost**. Co to vlastně nezaměstnanost je? Jedná se o situaci, kdy ve společnosti existuje určitá skupina lidí, kteří by mohli pracovat a z větší části by i chtěli, ale nemohou v důsledku nedostatku pracovních příležitostí.³⁷ A tak je nezaměstnanému ve společnosti přiřazován určitý status a s ním je svázána řada povinností a očekávání jak ze strany státní moci, tak ze strany veřejnosti. Nezaměstnaný v něm není osvobozen ze sociálních závazků a předpokládá se, že je bude plnit bez ohledu na své finanční a emocionální problémy. Zároveň se od něj očekává, že je schopen změnit svoji situaci. Předpokládá se, že svoji nezaměstnanost bude považovat za nežádoucí. Je zde silný společenský tlak na to, aby nezaměstnaný věnoval co nejvíce energie a času vyhledávání práce.³⁸

Ztráta zaměstnání vede k sociální izolaci v dvojitě slova smyslu. Jednak samo ztracené zaměstnání je významným zdrojem ztracených sociálních kontaktů, jednak jeho ztráta vede k přerušení řady dalších sociálních kontaktů. Vlivem nezaměstnanosti

---

³⁶ Srov. KELLER, J. *Až na dno blahobytu*, s. 17 - 18.

³⁷ Srov. HARTL, P; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, s. 357.

vznikají masivní krizové situace, s nimiž si jedinec ani rodina samy nemohou poradit, a stávají se tak nejen klienty sociálního státu, ale i objektem sociální práce.³⁹

Další příčinou zadluženosti je **efekt medií, marketingu a reklamy**. „*Reklama je nezbytnou a dnes již samozřejmou součástí tržního hospodářství. Její funkcí je informovat spotřebitele o nabídce zboží a služeb, oslovovat stávající i nové zákazníky a samozřejmě se snažit prodat nabízené zboží*“.⁴⁰ Reklama mnohé z nás přinutí proti naší vůli kupovat věci, které vlastně vůbec nechceme a nepotřebujeme, manipuluje s námi. V reklamě jde především o komunikaci mezi zadavatelem a tím, komu je nabízený produkt či služba určena, prostřednictvím nějakého média s komerčním cílem.⁴¹ Je proto životně důležité důkladně přemýšlet nad každým stádiem reklamního procesu od rozhodnutí přistoupit až po rozhodnutí nepřistoupit k tomu co nám reklama nabízí, zda produkt či služba je pro nás výhodou či nevýhodou.⁴²

Příčinu zadluženosti lze spatřovat také v široké **dostupnosti veškerého zboží**. Každý občan se sám rozhoduje, za co svoje peníze utratí. Vybírá si mezi velkým množstvím produktů, které mohou uspokojit jeho potřebu. *Velké pozornosti se také těší takové podněty, kterými se aktuálně zabýváme, nebo takové, které jsou aktuální ve společnosti. Pozornost je schopnost při zpracování informací dát jedné informaci přednost před jinou. Můžeme ji také charakterizovat jako zaměřenost a soustředěnost duševní činnosti na určitý objekt*.⁴³ Ale lidé jsou velmi závistiví a potřebují vlastnit vše, co mají ostatní, ženy se zase pro změnu chtějí líbit a mužská ješitnost musí mít vždy to nejlepší. To je příčinou, proč člověk využije výhodné nabídky třeba i za cenu nemalého zadlužení. Takto zaslepený člověk zakoupí na dluh zboží, které ani nepotřebuje.

Další příčinou zadlužování domácností pak může být i **absence výchovy k hospodaření**. V minulých letech neexistovala potřeba zabývat se hospodařením, toto se však změnilo a alarmující situace nenechala v klidu ani školský systém. Do vzdělávacích programů bylo zařazeno vyučování finanční gramotnosti. „*Finančně gramotný občan chápe základní ekonomické souvislosti, orientuje se na trhu finančních produktů a služeb a je schopen odpovědně spravovat osobní nebo rodinný rozpočet,*

---

³⁸ Srov. MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*, s. 79 - 80.

³⁹ Srov. MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*, s. 68.

⁴⁰ VYSEKALOVÁ, J; MIKEŠ, J. *Reklama : Jak dělat reklamu*, s. 15.

⁴¹ Srov. VYSEKALOVÁ, J; MIKEŠ, J. *Reklama : Jak dělat reklamu*, s. 15.

⁴² Srov. HINGSTON, P. *Efektivní marketing : Průvodce drobným podnikáním*, s. 78.

⁴³ VYSEKALOVÁ, J. *Psychologie spotřebitele : Jak zákazníci nakupují*, s. 24.

včetně správy finančního majetku a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace“.⁴⁴ Proto je finanční gramotnost začleněna povinně do výuky na většině středních a odborných škol i učilištích. Jedná se do určité míry o prevenci proti budoucímu nepřiměřenému a nerozváženému zadlužování českých rodin.⁴⁵ Schopnost zacházet s penězi promyšleně s cílem zvyšovat jejich hodnotu roste s vyšším stupněm vzdělání a tím i vyšším příjmem. Finanční gramotnost je nezbytnou jistotou zvládnutí finančního trhu.⁴⁶

Na tiskové konferenci k projektu „Měření finanční gramotnosti obyvatel ČR konané dne 13. prosince 2010 bylo konstatováno, že finančně gramotný občan v 92 % má alespoň hrubou představu o tom, kolik má aktuálně k dispozici vlastních peněz, 37 % obyvatel si sestavuje rozpočet a sleduje jeho dodržování a 64 % plánuje své výdaje alespoň na měsíc dopředu.⁴⁷

4.2 Jaké subjekty mohou poskytovat půjčky a úvěry?

Z díkce obchodního zákoníku, v němž je upravena smlouva o úvěru, vyplývá, že poskytovatelem úvěru může být kdokoli, občanský zákon hovoří pouze o „věřiteli“. Pokud však taková osoba poskytování úvěrů provádí soustavně, či takovou službu přímo nabízí, pak se již jedná o podnikání, a k tomu musí mít dotyčný poskytovatel podnikatelské oprávnění. Zda takové oprávnění poskytovatel má, lze ověřit z výpisu z obchodního rejstříku a vždy také v živnostenském rejstříku.⁴⁸

Organizace spotřebitelů upozorňují, že každý klient, který si chce půjčit, si musí dát obzvlášť velký pozor na výběr poskytovatele úvěru. Důležité je zjistit si o daném subjektu co možná nejvíce informací. Ale v běžném životě se bohužel poměrně často

---

⁴⁴ *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2007 [cit. 2010-12-12]. Kvantitativní výzkum pro MF - FINANČNÍ GRAMOTNOST (červen 2007). Dostupné z WWW: <http://193.86.123.148/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fintrh_fin_vzdelavani_34424.html>.

⁴⁵ DVOŘÁK, Pavel. *Regionální mix informací* [online]. 2009 [cit. 2010-10-29]. Dluhovou past zhatí finanční gramotnost. Dostupné z WWW: <<http://remix.nicm.cz/dluhovou-past-zhati-financi-gramotnost/>>.

⁴⁶ *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2007 [cit. 2010-12-12]. Kvantitativní výzkum pro MF - FINANČNÍ GRAMOTNOST (červen 2007). Dostupné z WWW: <http://193.86.123.148/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fintrh_fin_vzdelavani_34424.html>.

⁴⁷ HRADIL, Dušan. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2010-12-13 [cit. 2011-03-07]. Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf>.

⁴⁸ Název poskytovatele úvěru se zpravidla zadává do formuláře na internetových adresách Obchodní rejstřík – www.justice.cz a Živnostenský rejstřík – www.rzp.cz, kde je u daného subjektu uveden seznam jeho podnikatelských (resp. živnostenských) oprávnění.

setkáváme i s případy, kdy klientovi je nabízen úvěr s jasným úmyslem podvést a nezákonně se obohatit na jeho úkor.⁴⁹

Český trh nabízí různé druhy úvěrů prostřednictvím jak bankovních, tak nebankovních společností. Bankovní společnosti nabízejí produkty i dlouhodobého charakteru, jako je například hypoteční úvěr, úvěr ze stavebního spoření, ale i úvěry krátkodobějšího charakteru jako je například spotřebitelský úvěr, kontokorentní úvěr, prodej na splátky, nebo nákupní úvěrové karty.

Základem seriózní úvěrové společnosti je si vždy ověřit bonitu klienta a jeho morálku splácení. Úvěrová společnost potřebuje znát, zda žadatel má pravidelný příjem. Také si dává velký pozor na situace, kdy si půjčku podle nich klient dovolit nemůže a peníze prostě klientovi nepůjčí.⁵⁰ Půjčky poskytované bankovními společnostmi v případě splnění určitých zásad nabízejí lepší podmínky, nižší úroky a i získání těchto půjček je mnohem srozumitelnější a jednodušší.

Nabídka různých nebankovních společností je orientována především na lidi s nižším anebo nepravidelným příjmem. K uzavření těchto půjček dochází i bez nutnosti předkládat potvrzení o příjmu a dále i bez ručitele. Jedná se např. o půjčky na směnku, půjčky do 24 hodin, hotovostní půjčky, nebankovní půjčky, speciální půjčky pro nezaměstnané, důchodce či ženy na mateřské dovolené. Tyto půjčky nabízejí horší podmínky a vyšší úroky, ale jsou dostupné.⁵¹

Občanské sdružení SPES provedlo v polovině roku 2009 průzkum, jaké nebankovní subjekty poskytují půjčky na finančním trhu v České republice. Z průzkumu vyplynulo, že nebankovní půjčky nabízí celkem čtrnáct firem a těmi jsou: ACM Money, Asterie, Cetelem, Cofidis, Český trianql, ČFÚ – ČFP, Euro Benefit, Ferratum, Finpomoc, Home Credit, Myerson, Profi Credit, Provident Financial, Smart Finance.⁵²

Další možností půjčky je půjčování si peněz od rodinných příslušníků nebo mezi blízkými lidmi. I v tomto případě by měli být lidé velmi obezřetní. K půjčce by nemělo

---

⁴⁹ DOLEČEK, Marek. *Opatrnost při jednání s jinými poskytovateli úvěrů než s bankou* [online].

12.01.2010 [cit. 2010-10-29]. BusinessInfo.cz. Dostupné z WWW:

<<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravo-v-podnikatelske-praxi/opu-nebankovni-poskytovatel-uveru-pujcek/1001817/54299/?page=2>>.

⁵⁰ RUML, Michal. *Finance.cz* [online]. 2008-08-05 [cit. 2011-03-06]. Bonita klienta ovlivní šanci na úvěr i jeho parametry. Dostupné z WWW: <[http://www.finance.cz/zpravy/finance/182594-bonita-klienta-ovlivni-sanci-na-uver-i-jeho-parametry/?&form4080\[ZobrazitCely\]=1](http://www.finance.cz/zpravy/finance/182594-bonita-klienta-ovlivni-sanci-na-uver-i-jeho-parametry/?&form4080[ZobrazitCely]=1)>.

⁵¹ *Levná půjčka* [online]. 2009 [cit. 2011-03-06]. Levné půjčky (bankovní i nebankovní), na co si dát při sjednávání půjček pozor. Dostupné z WWW: <<http://www.levna-pujcka.info/levne-pujcky-bankovni-i-nebankovni-na-co-si-dat-pri-sjednavani-pujcek-pozor/>>.

⁵² *Půjčujte si s rozumem – hlavně před Vánoci* [online]. 2009 [cit. 2010-10-29]. Občanské sdružení

docházet pouze na dobré slovo, ale na základě písemné smlouvy, kde budou jasné stanoveny podmínky.

Ukazuje se, že každá půjčka, ať už je jakýkoliv poskytovatel, má své klady, ale i zápory. U nebankovních půjček se nedá mluvit vysloveně o záporech, ale spíš o záludnostech, na něž je nutné zaměřit se při vyjednávání, aby později tento krok nebyl pro klienta zničující. Úspěšní klienti respektují několik zásad. Nejprve si rozšíří přehled o základní finanční pojmy, aby rozhovor s úředníkem neprobíhal o něčem neznámém. Seznámí se se zkratkou, se kterou se potká snad každý, kdo se hodlá zadlužit, a tou je RPSN (roční procentuální sazba nákladů). Jednoduše řečeno se jedná o procentuální podíl z dlužné částky, který zaplatíme na náklady spojené s ní. Vyhodnocuje se podle vzorce, na který mají vliv základní ukazatele jako je délka půjčky, částka, popularita, počet plateb a další. Na druhou stranu se podle něj dá poměrně dobře posuzovat reálná výhodnost půjčky. Nikoho pak nepřekvapí, že i úroky budou v tomto případě vyšší, než je tomu v bankách. Nelze ale obecně říct, jestli je to velký, nebo malý rozdíl. Odlišnosti jsou značné a je vždy důležité projít si i nenápadné sazebníky umístěné na vedlejších stránkách. Vždy je lepší držet se rčení „dvakrát měř a jednou řež“. Než dojde k podepsání smlouvy, je nutné velmi důkladné prostudování této smlouvy. Nutností je shromáždit si co nejvíce informací o firmě, se kterou klient hodlá transakci uzavřít. Český trh je poměrně přeplněn nabídkou a je tak snadné nechat se napálit. Největší důraz se klade na to, čím se ručí. V případě nesplacení bude dotyčná věc velmi rychle zabavena.⁵³

4.3 Důsledky zadluženosti

Prvním důsledkem je problém ve **splácení** jednotlivých druhů půjček a úvěrů. Hodně lidí se domnívá, že žít na dluh je zcela normální, a proto někdy mívají i více půjček nebo úvěrů. Mnohdy se stává, že jejich situace už je neúnosná, a proto se pokouší sloučit více půjček do jedné. Bohužel lidé si neuvědomují, že placení dluhů dalšími dluhy není východiskem k řešení jejich obtížné situace. Na trhu tuto možnost sloučení více úvěrů v jeden nabízí některé banky, které jsou ochotny s klientem jednat, pokud vidí iniciativu z jeho strany a pokud je jasné, že se nejedná o prakticky ztracený

SPEŠ. Dostupné z WWW: <http://www.pomocsdluhy.cz/files/vysledky_vyzkumu_2009_spes.pdf>.

⁵³ *Nebankovní půjčka* [online]. 2009 [cit. 2010-10-29]. Nevýhody nebankovních půjček. Dostupné z

případ. V opačném případě, kdy klient nejednal ve vhodnou dobu, se situace stává tak neúnosná, že se klient dostává do prodlení se splácením splátek, neví kterou půjčku nebo úvěr má zaplatit dříve, a tak se dostává do finanční tísně a nemá na pravidelné splátky.⁵⁴

Lidé si půjčují peníze od různých společností a bank, aniž by uvážili následky v případě nesplnění podmínek splácení půjček. Jestliže nemají peníze na splátky a včas se nesnažili svou finanční situaci vyřešit, může dojít k exekuci. **Exekuce** je v současné době asi nejefektivnější nástroj pro zajištění nuceného výkonu soudního rozhodnutí. Nejčastěji se jedná o vymožení peněz z dlužníka, který není ochoten nebo schopen svou pohledávku věřiteli zaplatit, přestože mu to soud ve svém rozhodnutí uložil. Exekuce může být provedena srážkou ze mzdy, příkázáním pohledávky, prodejem movitých věcí, prodejem nemovitostí, zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech.⁵⁵

Zadluženost má také vliv na rozpad rodiny. A právě **rozvod** je dalším důsledkem zadluženosti. Rozvody začínají ve výsledku ničit stále více lidí. Při rozvodu si manželé dělí totiž nejen majetek, ale i dluhy, které neúnosně rostou. Počet rozvodů z důvodu zadluženosti manželů nebo jednoho z manželů je stabilně vysoký. Vzrůstající zadluženost obyvatelstva se výrazně promítá do složitých ekonomických řešení rozpadajících se manželství. Hypotéky má podle ČNB 10 až 15 % domácností. Je prokázáno, že čtvrtina rodin je zatížena splátkami spotřebitelských úvěrů, přičemž mnohé rodiny mají více typů dluhů najednou.⁵⁶

Dalším důsledkem zadluženosti občanů je **chudoba**. „*Chudoba sebou nese spleť deprivací, omezuje člověka v jeho sociálních vztazích, staví ho do sociální izolace a podílí se na formování jeho postojů a hodnotových orientací.*“⁵⁷ Chudoba může v životě potkat každého z nás. Některým skupinám obyvatel však chudoba hrozí více jako například rodinám s dětmi, velkým a neúplným rodinám, starším osobám, osobám s postižením a přistěhovalcům. Tím, že rodiny splácejí své půjčky, se pak stává, že jim nezbývají mnohdy peníze na uspokojení jejich základních životních potřeb.

WWW: <<http://www.nebankovni-pujcka.info/nevyhody-nebankovnich-pujcek/>>.

⁵⁴ *Oddlužovací firmy vám oddlužení nezabezpečí* [online]. 20.07.2010 [cit. 2010-10-29]. Investujeme.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.investujeme.cz/clanky/oddluzovaci-firmy-vam-oddluzeni-nezabezpeci/>>.

⁵⁵ Srov. HATÁK, V; HANÁKOVÁ, V. *Domácí právník*, s. 33 - 34.

⁵⁶ GINTER, Jindřich. *Počet sňatků klesá, rozvody ruínují stále více lidí* [online]. 19.11.2009 [cit. 2010-10-29]. Novinky.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/domaci/184706-pocet-snatku-klesa-rozvody-ruinuji-stale-vice-lidi.html>>.

⁵⁷ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*, s. 110.

Chudoba se může projevat různým způsobem a souvisí i se **sociálním vyloučením**. A to je také jeden z dalších důsledků zadluženosti obyvatel. „*Sociální vyloučení znamená život v chudobě, bez účasti na trhu práce, bez přiměřeného bydlení, bez dostatečného příjmu, obvykle v izolaci či v malé skupině podobně deprivovaných lidí pohybujících se na okraji společnosti.*“⁵⁸

Mezi lidmi žijícími na okraji společnosti jsou mnohdy **bezdomovci**. I bezdomovectví může být důsledkem zadluženosti obyvatel. Bezdomovci jsou lidé bez stálého bydlení a většinou i bez stálého zaměstnání, odříznutí od zdrojů, které jsou běžně dostupné jiným občanům. Vedle lidí bez střechy nad hlavou to jsou i osoby žijící v nedůstojných podmínkách, v sociálních zařízeních a ústavech, bez vlastního bydlení a osoby, jimž hrozí ztráta bydlení.⁵⁹

4.4 Kdo se v dnešní době stane nejčastěji dlužníkem?

V současnosti se nejčastěji stanou dlužníkem patologičtí hráči, lidé závislí na alkoholu a drogách, lidé s duševním onemocněním, lidé s poruchou osobnosti, lidé žijící konzumním způsobem života a dále také lidé sociálně, ekonomicky nebo vzdělanostně slabší.⁶⁰

Dlužníkem se také mohou stát lidé, kteří nedomýšlejí důsledky svých činů, dále rozhodují se zkratkovitě a impulzivně, chtějí uspokojit za každou cenu své blízké. Dále lidé, kteří se nenaučili být samostatní a zodpovědní za svůj život, v neposlední řadě také ti, kteří spoléhají hlavně na pomoc státu.⁶¹

---

⁵⁸ MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce, s. 217.

⁵⁹ Srov. MATOUŠEK, O. a kol.: *Základy sociální práce*, s. 95.

⁶⁰ Srov. BAJER, P. Sociální práce se zadluženými. *Sociální práce*. 2009, č. 2, s. 8

⁶¹ Srov. BAJER, P. Sociální práce se zadluženými. *Sociální práce*. 2009, č. 2, s. 8.

5. PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 Východisko a cíl výzkumu

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi.

Abych zjistila potřebné informace o klientech, např. dobu pobírání dávek hmotné nouze, míru zadluženosti, výši zadluženosti, solventnost klientů a další, provedla jsem dotazníkové šetření, ve kterém jsem se zaměřila pouze na klienty pobírající dávky hmotné nouze na Kaplicku. Cílem mého výzkumu bylo zjistit, zda klienti pobírající dávky hmotné nouze, jsou zadlužení, zda jsou více zadlužení mladší klienti do 40 let nebo zda jsou více zadlužení starší klienti nad 40 let. Dále jsem zkoumala míru zadluženosti klientů, jak klienti zvládají splácet své dluhy a zda mají půjčky uzavřené častěji u bankovních, nebo nebankovních společností.

5.2 Výzkumné předpoklady – hypotézy

V bakalářské práci jsem si stanovila následující hypotézy a předpokládám, že:

H 1: Více než 60 % klientů pobírajících dávky hmotné nouze je zadluženo

H 2: Více než 60 % klientů ve věku do 40 let je více zadluženo než klienti nad 40 let

H 3: 70 % a více klientů by si půjčilo v případě potřeby finančních prostředků od nebankovních společností

5.3 Metodika výzkumu

Zvolenou výzkumnou metodou je kvantitativní výzkum prováděný technikou sekundární analýzy dat a dotazování, viz příloha č. 1.

Operacionalizace výzkumu směřovala k zjišťování cíle výzkumu a k potvrzení,

nebo vyvrácení hypotéz, tak jak jsou v praktické části stanoveny. V dotazníku jsem použila otázky identifikační, které se zaměřují na pohlaví, rodinný stav, skutečnost s kým klienti sdílejí společnou domácnost, vzdělání, věk a dobu pobírání dávek hmotné nouze. Dále jsem použila otázky uzavřené, kdy respondent volil z předem připravených odpovědí. Dvě otázky byly otevřené, kdy respondent musel odpověď vytvořit sám podle svého uvážení.

5.4 Harmonogram výzkumu

Výzkum se uskutečnil v měsících prosinec 2010 a leden 2011. Dotazníky byly předávány osobně klientům přímo na sociálním odboru v Kaplici. Jako objekty svého dotazníkového šetření jsem si zvolila klienty pobírající dávky v hmotné nouzi dle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Předáno bylo celkem 92 dotazníků, z toho 18 klientů odmítlo vyplnit dotazník a 74 dotazníků mi bylo vráceno. Z vrácených dotazníků 5 nebylo vyplněno. Po vyřazení nerelevantních dotazníků jsem měla k dispozici 69 správně vyplněných dotazníků. Návratnost dotazníků byla 75 %.

5.5 Vyhodnocení výzkumu

První otázka zjišťovala, jak dlouho pobírají respondenti dávky hmotné nouze. Měli možnost volby z několika variant. Získané údaje jsou prezentovány v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3 **Doba pobírání dávek hmotné nouze**

Doba pobírání dávek hmotné nouze	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
6 měsíců a méně	12	37	14	40	26	39
Déle než 6 měsíců	8	25	2	6	10	15
Déle než 1 rok	12	38	19	54	31	46
Celkem	32	100	35	100	67	100

Vlastní zpracování

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 26 klientů (39 %) pobírá dávky méně než 6 měsíců, 10 klientů (15 %) déle než 6 měsíců, ale méně než 1 rok a 31 klientů (46 %) déle než 1 rok.

Také jsem zjišťovala, zda dotázaní splácejí v současné době nějaké půjčky, hypotéky. Účelem bylo zjistit, zda splácejí nějaké půjčky z dávek hmotné nouze. Výsledky jsou znázorněny v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4 **Splácení půjček a hypoték klientů pobírajících dávky hmotné nouze v současné době**

Splácení půjček a hypoték klientů pobírajících dávky hmotné nouze v současné době	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Ano	11	35	11	31	22	33
Ne	20	65	24	69	44	67
Celkem	31	100	35	100	66	100

Vlastní zpracování

Z celkového počtu 69 respondentů odpovědělo 66 respondentů a z nich 22 klientů (33 %) splácí nějakou půjčku a 44 klientů (67 %) nesplácí žádnou půjčku.

Ti, kteří splácejí půjčky, dále odpovídali na otázku: Pokud splácíte půjčky, hypotéky, jste schopen(a) z dávek hmotné nouze hradit vaše pohledávky? Cílem bylo zjistit, zda jsou klienti schopni splácet své půjčky. Odpověď volili ze tří možných variant, viz tabulka č. 5.

Tabulka č.5 **Schopnost splácení půjček, hypoték**

Schopnost splácení půjček, hypoték	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
V plné výši	0	0	0	0	0	0
Z větší části	0	0	2	12	2	6
Jen částečně	15	100	14	88	29	94
Celkem	15	100	16	100	31	100

Vlastní zpracování

V plné výši není schopen své dluhy splácet žádný klient, 2 klienti (6 %) splácí své dluhy z větší části a 29 klientů (94 %) splácí své dluhy jen částečně.

Také jsem se dotázala klientů pobírajících dávky hmotné nouze, zda mají v současné době finanční potíže. Údaje jsou znázorněny v tabulce č. 6.

Tabulka 6 **Finanční potíže klientů v současné době**

Finanční potíže klientů v současné době	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Ano	27	79	33	94	60	87
Ne	7	21	2	6	9	13
Celkem	34	100	35	100	69	100

Vlastní zpracování

V současné době má finanční potíže 60 klientů (87 %) a 9 klientů (13 %) nemá žádné finanční potíže.

Následně dotázaní odpovídali na otázku, zda se dá žít v dnešní době bez dluhů. Výsledky znázorňuje tabulka č. 7.

Tabulka č. 7 **Dá se žít v dnešní době bez dluhů**

Dá se žít v dnešní době bez dluhů	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Ano	19	56	9	26	28	42
Ne	2	6	18	53	20	29
Nevím	13	38	7	21	20	29
Celkem	34	100	34	100	68	100

Vlastní zpracování

Opět odpovědělo všech 69 respondentů a z těchto respondentů 28 (42 %) odpovědělo, že se dá žít v dnešní době bez dluhů, 20 klientů (29 %) odpovědělo, že se nedá žít bez dluhů, a 20 klientů (29 %) nedokázalo na tuto otázku odpovědět.

Následující otázka řešila, zda dotázaní nedostatek finančních prostředků řeší půjčkou. Možné odpovědi: vždy, někdy, nikdy. Získané údaje jsou znázorněny v následující tabulce.

Tabulka č. 8 **Řešení nedostatku finančních prostředků půjčkou**

Řešení nedostatku finančních prostředků půjčkou	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Vždy	2	6	0	0	2	3
Někdy	16	47	16	48	32	48
Nikdy	16	47	17	52	33	49
Celkem	34	100	33	100	67	100

Vlastní zpracování

Z 69 respondentů odpovědělo 67 respondentů, z nich 2 (3 %) řeší nedostatek finančních prostředků vždy půjčkou, 32 (48 %) řeší nedostatek finančních prostředků tím, že si někdy půjčí, a 33 (49 %) nedostatek finančních prostředků nikdy neřeší půjčkou.

Zda mají dotázaní v současné době uzavřenou nějakou půjčku, řešila další otázka. Výsledky jsou prezentovány v tabulce č. 9.

Tabulka č. 9 **Počet půjček, které mají klienti v současné době uzavřeny**

Počet půjček, které mají klienti v současné době uzavřeny	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Mám 1 půjčku	3	9	4	12	7	10
Mám 2 půjčky	5	15	2	6	7	11
Mám více jak 2 půjčky	6	17	7	21	13	19
Nemám půjčku	20	59	20	61	40	60
Celkem	34	100	33	100	67	100

Vlastní zpracování

Na tuto otázku z celkového počtu 69 respondentů neodpověděli 2 respondenti. 7 klientů (10 %) má uzavřenou alespoň jednu půjčku, stejný počet 7 klientů (11 %) má uzavřené dvě půjčky, 13 klientů (19 %) má uzavřeno více než dvě půjčky a 40 klientů (60 %) nemá v současné době uzavřenou žádnou půjčku.

V případech, že dotázaní mají uzavřené nějaké půjčky, odpovídali na otázku, kdo jim půjčku poskytl. Z dotázaných odpovědělo 34 respondentů. Z těchto respondentů odpověděli 3 (9 %) od kamaráda, od Providentu 10 (29 %), od banky 10 (29 %), od Home Creditu 9 (27 %) a od spořitelny 2 (6 %).

Ti, kteří mají uzavřenou nějakou půjčku, odpovídali na otázku, jaká je jejich celková zadluženost. Odpovědělo 39 respondentů. Údaje jsou prezentovány v tabulce č. 10.

Tabulka č. 10 **Zadluženost klientů**

Zadluženost klientů	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Méně než 5.000,- Kč	9	37	0	0	9	23
Více než 5.000,- Kč a méně než 10.000,- Kč	0	0	2	13	2	5
Více než 10.000,- Kč a méně než 50.000,- Kč	2	8	2	13	4	10
Více než 50.000,- Kč a méně než 100.000,- Kč	4	17	2	14	6	16
Více než 100.000,- Kč	9	38	9	60	18	46
Celkem	24	100	15	100	39	100

Vlastní zpracování

Ze získaných údajů vyplývá, že dluh menší než 5.000,- Kč má 9 respondentů (23 %), dluh větší než 5.000,- Kč a menší než 10.000,- Kč mají 2 respondenti (5 %), zadluženo částkou větší než 10.000,- Kč a menší než 50.000,- Kč jsou 4 respondenti (10 %), 6 respondentů (16 %) dluží více než 50.000,- Kč a méně než 100.000,- Kč a dlužná částka vyšší než 100.000,- Kč je u 18 respondentů (46 %).

Úkolem další otázky bylo zjistit příčiny zadluženosti dotázaných. Odpovědělo 36 respondentů, kterých se zadluženost týkala. Z jejich odpovědí pak vyplynulo, že příčinou zadluženosti jsou u 5 klientů (14 %) dluhy, u 3 klientů (8%) je příčinou nedostatek finančních prostředků na jídlo, na alimentech má dluh 6 klientů (17 %), jako další příčina byla uvedena nezaměstnanost, a to u 3 klientů (8 %), 2 klienti (6 %) si půjčili na auto, 3 klienti (8 %) se zadlužili z důvodu finanční výpomoci dětem, na školní výdaje dětí se zadlužili 2 klienti (6 %), dluh na elektřině mají 4 klienti (11 %), 7 klientů (19 %) uvedlo jako příčinu finanční tíseň a 1 klient (3 %) uvedl jako příčinu dluh na zdravotním pojištění.

Další otázka řešila, na co konkrétně si dotázaní půjčují finanční prostředky. Respondenti měli možnost výběru z několika variant odpovědí: na bydlení, na auto, na dovolenou, na dluhy a jiná vlastní odpověď. Vyhodnocení je uvedeno v tabulce č. 11.

Tabulka č. 11 **Důvod půjčování finančních prostředků**

Důvod půjčení finančních prostředků	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Na bydlení	8	30	4	21	12	26
Na auto	4	15	0	0	4	9
Na dovolenou	0	0	0	0	0	0
Na dluhy	5	18	6	32	11	24
Jiná odpověď	10	37	9	47	19	41
Celkem	27	100	19	100	46	100

Vlastní zpracování

Odpovědělo 46 respondentů. Ze získaných údajů vyplynulo, že 12 klientů (26 %) si půjčilo na bydlení, 4 klienti (9 %) mají půjčku na auto, na dovolenou si nepůjčil žádný klient, půjčkou řešilo své dluhy 11 klientů (24 %) a 19 klientů (41 %) si půjčilo na něco dle vlastního výběru (jiná odpověď).

Následující otázka byla směřována pouze k respondentům, kteří mají uzavřené půjčky. Zjišťovala, jak dalece jsou respondenti schopni splácet své dluhy. Vyhodnocení je znázorněno níže v tabulce č. 12.

Tabulka č. 12 **Splácení uzavřených půjček**

Splácení uzavřených půjček	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Pravidelně	2	11	2	12	4	11
Nepravidelně	5	26	7	41	12	34
Nesplácím ji	4	21	4	23	8	22
Jiná odpověď	8	42	4	24	12	33
Celkem	19	100	17	100	36	100

Vlastní zpracování

Z údajů v tabulce vyplývá, že z celkového počtu 69 respondentů odpovědělo 36 respondentů, kteří mají uzavřené nějaké půjčky. Pravidelně své dluhy splácí 4 klienti (11 %), dále pak 12 klientů (34 %) splácí půjčky nepravidelně, 8 klientů (22 %) nesplácí

vůbec své dluhy a 12 klientů (33 %) mělo na tuto otázku jinou odpověď.

Následující otázka směřovala pouze k zadluženým respondentům. Zjišťovala, jak by řešili situaci, kdyby neměli finanční prostředky na splátky svých půjček. Odpovědělo 45 respondentů. Odpovědi mohli vybírat z několika variant, které jsou znázorněny v tabulce č. 13.

Tabulka č. 13 **Řešení situace nemožnosti splácet půjčky**

Řešení situace nemožnosti splácet půjčky	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Využití možnosti nabízené bankou	6	24	0	0	6	13
Půjčím si jinde a uhradím dluhy	0	0	5	25	5	11
Neudělám nic, počkám, co se bude dít	2	8	7	35	9	20
Jiná odpověď	17	68	8	40	25	56
Celkem	25	100	20	100	45	100

Vlastní zpracování

6 klientů (13 %) pobírajících dávky hmotné nouze by využilo možnosti nabízené bankou, 5 (11 %) by si půjčilo jinde a tím své dluhy uhradilo, dále pak 9 klientů (20 %) by neudělalo nic a čekalo by, co se stane, a 25 klientů (56 %) na tuto otázku mělo jinou odpověď.

Důsledky neúnosnosti finančních problémů dotázaných sledovala další otázka. Odpovědělo 51 respondentů, kteří mají nějaké finanční problémy. Výsledky jsou prezentovány v tabulce č. 14.

Tabulka č. 14 **Řešení neúnosnosti finančních problémů**

Řešení neúnosnosti finančních problémů	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Hrozí vám exekuce	6	20	4	20	10	20
Máte exekuci, nebo jiný druh sankce	10	32	7	35	17	33
Přišel(a) jste o byt (dům)	0	0	0	0	0	0
Rozvedl(a) jste se (případně rozpad vztahu)	0	0	3	15	3	6
Máte zdravotní problémy	5	16	6	30	11	21
Jiná odpověď	10	32	0	0	10	20
Celkem	31	100	20	100	51	100

Vlastní zpracování

V tabulce jsou znázorněny odpovědi klientů pobírajících dávky hmotné nouze na Kaplicku. 10 klientům (20 %) hrozí exekuce, 17 klientů (33 %) již má exekuci, nebo jiný druh sankce, žádný z klientů nepřišel o byt (dům), 3 klienti (6 %) se rozvedli nebo se jim z důvodu zadluženosti rozpadl vztah, 11 klientů (21 %) má z důvodu své zadluženosti zdravotní problémy a 10 klientů (20 %) má jinou odpověď na tuto otázku.

Také jsem zjišťovala u dotázaných respondentů, či nabídku by využili v případě, že by uvažovali o půjčce. Z celkového počtu 69 respondentů odpovědělo 60 respondentů. Získané údaje jsou prezentovány v tabulce č. 15. Vybírali ze tří možných odpovědí: od bank, od nebankovních společností a od rodiny a nebo známých. Výsledky jsou prezentovány v tabulce č. 15.

Tabulka č. 15 **Využití nabídek**

Využití nabídek	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Od bank	6	20	10	34	16	27
Od nebankovních spol.	2	6	4	14	6	10
Od rodiny a známých	23	74	15	52	38	63
Celkem	31	100	29	100	60	100

Vlastní zpracování

Od bankovních společností by si půjčilo 16 klientů (27 %), o půjčce od nebankovních společností by uvažovalo 6 klientů (10 %) a od rodiny a známých by si půjčilo 38 klientů (63 %).

Úkolem další otázky bylo zjistit, zda by se dotázaní zajímali při sjednání půjčky o výši úroků a úroků z prodlení. Mohli zvolit odpověď ano - ne. Odpověděli téměř všichni dotazovaní, pouze jeden respondent neodpověděl. Údaje jsou znázorněny následující.

Tabulka č. 16 **Zájem o výši úroků a úroků z prodlení**

Zájem o výši úroků a úroků z prodlení	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Ano	32	89	30	94	62	91
Ne	4	11	2	6	6	9
Celkem	36	100	32	100	68	100

Vlastní zpracování

Zájem o výši úroků a úroků z prodlení by mělo 62 klientů (91 %) a 6 klientů (9 %) by se vůbec nezajímalo o výši úroků a úroků z prodlení.

Pokud byste uzavřel(a) půjčku, budete se zajímat, co by se stalo, kdybyste nemohl(a) splácet půjčku. Tento údaj jsem zjišťovala v další otázce. Odpověděli všichni dotazovaní respondenti. Na výběr měli tři možné varianty odpovědí a získané údaje jsou prezentovány v tabulce č. 17.

Tabulka č. 17 **Zájem o důsledky nesplácení půjčky**

Zájem o důsledky nesplácení půjčky	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Ano	34	100	26	74	60	87
Ne	0	0	5	14	5	7
Nevím	0	0	4	12	4	6
Celkem	34	100	35	100	69	100

Vlastní zpracování

Otázkou, co by se stalo v případě nesplácení půjčky, by se zabývalo 60 klientů (87 %), 5 klientů (7 %) by se o danou otázku vůbec nezabývalo a 4 klienti (6 %) nedokázali odpovědět.

Následně měli dotázaní odpovědět, jaké je jejich nejvyšší dosažené vzdělání. Odpověděli všichni dotázaní. Vybírali z více variant odpovědí a údaje jsou znázorněny v tabulce č. 18.

Tabulka č. 18 **Nejvyšší dosažené vzdělání**

Nejvyšší dosažené vzdělání	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Základní vzdělání	12	35	12	34	24	35
Vyučen, odborné bez maturity	20	59	21	60	41	59
Zakončeno maturitou	2	6	2	6	4	6
Vysokoškolské vzdělání	0	0	0	0	0	0
Celkem	34	100	35	100	69	100

Vlastní zpracování

Základní vzdělání má 24 klientů (35 %), 41 klientů (59 %) je vyučeno nebo má odborné vzdělání bez maturity, vzdělání ukončeno maturitou mají 4 klienti (6 %) a žádný z klientů nemá vysokoškolské vzdělání.

Úkolem další otázky bylo zjistit, s kým respondenti žijí v současné době v domácnosti. Tato otázka byla zodpovězena opět všemi respondenty, vybírali z 6 možných odpovědí. Údaje jsou prezentovány v tabulce č. 19.

Tabulka č. 19 **V domácnosti žiji**

V domácnosti žiji	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Žiji sám(a)	13	38	16	46	29	42
Žiji sám(a) s dětmi	4	12	5	14	9	13
Žiji s manželem(kou) partnerem(kou)	0	0	8	23	8	12
Žiji s manželem(kou) partnerem(kou) a dětmi	7	21	4	11	11	16
Jiná odpověď	10	29	2	6	12	17
Celkem	34	100	35	100	69	100

Vlastní zpracování

Z celkového počtu dotázaných jich 29 (42 %) žije samo, 9 (13 %) žije samo s dětmi, 8 (12 %) žije s manželem(kou) nebo partnerem(kou), dále pak 11 (16 %) žije s manželem(kou) nebo partnerem(kou) a dětmi a 12 (17 %) klientů mělo na tuto otázku jinou odpověď.

Rodinným stavem dotázaných se zabývala předposlední otázka. Byly čtyři možné odpovědi a získané údaje jsou v tabulce č. 20.

Tabulka č. 20 **Rodinný stav**

Rodinný stav	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
Svobodný(á)	28	82	7	20	35	51
Ženatý, vdaná, partner. vztah	2	6	8	23	10	14
Rozvedený(á)	4	12	20	57	24	35
Vdovec, vdova	0	0	0	0	0	0
Celkem	34	100	35	100	69	100

Vlastní zpracování

35 klientů (51 %) je svobodných, 10 klientů (14 %) je ženatých nebo vdané a 24 klientů (35 %) je rozvedeno. Žádný z respondentů nebyl vdovec ani vdova.

Jaký je váš věk, bylo znění poslední otázky. Respondenti byli rozděleni do čtyř kategorií podle věku. Prezentace výsledků je následující.

Tabulka 21 **Výše věku**

Výše věku	Klienti ve věku do 40 let		Klienti ve věku nad 40 let		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
15 – 25 let	8	24	0	0	8	11
26 – 40 let	26	76	0	0	26	38
41 – 60 let	0	0	33	94	33	48
Nad 60 let	0	0	2	6	2	3
Celkem	34	100	35	100	69	100

Vlastní zpracování

Klienti pobírající dávky hmotné nouze na Kaplicku byli zastoupeni v počtu 8 (11 %) ve věku 15 - 25 let, ve věku 26 - 40 let bylo 26 (38 %), nejpočetnější skupinou byla věková kategorie od 41 - 60 let 33 (48 %) a poslední věkovou kategorií byli klienti nad 60 let v počtu 2 (3 %) klienti.

5.6 Zhodnocení platnosti hypotéz

Výzkumný soubor tvořilo 69 respondentů, z toho 34 respondentů (49 %) bylo ve věku 15 – 40 let a 35 respondentů (51 %) ve věku nad 40 let. Dotazník měl

prostřednictvím získaných odpovědí přispět k potvrzení či vyvrácení tří stanovených hypotéz.

H 1: Více než 60 % klientů pobírajících dávky hmotné nouze je zadluženo

Otázka č. 2 byla zaměřena na zjišťování, zda v současné době klient pobírající dávky hmotné nouze na Kaplicku splácí nějaké půjčky či hypotéky. Ze dvou vybraných výzkumných objektů, u kterých bylo provedeno dotazníkové šetření, bylo zjištěno, že zadluženo je 22 respondentů (33 %) a 44 respondentů (67 %) není zadluženo. **Hypotéza H1 nebyla potvrzena.**

H 2: Více než 60 % klientů ve věku do 40 let je více zadluženo než klienti ve věku nad 40 let

Otázka č. 8 se zabývala zadlužeností klientů pobírající dávky hmotné nouze na Kaplicku. Výzkumem bylo zjištěno, že z celkového počtu je zadluženo 24 klientů (62 %) ve věku 15 – 40 let a 15 klientů (38 %) ve věku nad 40 let. Dále bylo zjištěno, že ve věku do 40 let dluží do 5.000,- Kč 9 klientů (23 %), od 5.000,- Kč do 10.000,- Kč nedluží žádný klient, od 10.000,- Kč do 50.000,- Kč dluží 2 klienti (5 %), od 50.000,- Kč do 100.000,- Kč dluží 4 klienti (11 %) a více než 100.000,- Kč dluží 9 klientů (23 %). Oproti tomu žádný klient ve věku nad 40 let nedluží částku do 5.000,- Kč, od 5.000,- Kč do 10.000,- Kč dluží 2 klienti (5 %), od 10.000,- Kč do 50.000,- Kč dluží také 2 klienti (5 %), od 50.000,- Kč do 100.000,- Kč dluží opět 2 klienti (5 %) a více než 100.000,- Kč dluží 9 klientů (23 %). **Hypotéza H2 nebyla potvrzena.**

H 3: 70 % a více klientů by si půjčilo v případě potřeby finančních prostředků od nebankovních společností

V otázce č. 15 byl řešen problém, od koho by si klienti půjčili hotovost v případě nedostatku finančních prostředků. Zda od bankovních nebo nebankovních společností. Z odpovědí vyplynulo, že by si půjčilo od bankovních společností 16 klientů (27 %) pobírajících dávky hmotné nouze na Kaplicku, 6 klientů (10 %) by si půjčilo přímo od nebankovních společností a 38 klientů (63 %) od rodiny nebo známých. **Tímto výsledkem hypotéza H3 nebyla potvrzena.**

5.7 Diskuze

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila o hlubší analýzu problematiky související s naplňováním zákona o hmotné nouzi a doprovodných jevů jako je například zadluženost, splácení půjček, exekuce aj., které s touto problematikou neodmyslitelně souvisejí. V případě, že dojde k poklesu příjmu pod hranici životního minima, kdy jednotlivec či rodina nemají dostatečné příjmy a nejsou schopni sami si zajistit prostředky k uspokojení životních potřeb, splňují podmínky pro vyplácení dávek. Prostřednictvím průzkumu bylo zjištěno, že tomu není jinak ani na Kaplicku. Dávky hmotné nouze pobírají i klienti městského úřadu a mnozí z těchto klientů tyto dávky pobírají již déle než jeden rok. Společnost není k lidem se sníženým příjmem finančních prostředků lhostejná, a tak při splnění určitých podmínek poskytuje dávky hmotné nouze. Jednou z možných příčin vzniku nároku na dávky hmotné nouze může být nezaměstnanost. V teoretické části bakalářské práce je nastíněna otázka nezaměstnanosti na Kaplicku a také vývoj nezaměstnanosti během několika posledních let. Zřejmé je, že počet evidovaných osob u úřadu práce se postupně zvyšoval, avšak v posledním roce je možné zaznamenat pokles těchto evidovaných osob zhruba o 1 % oproti předcházejícímu roku. Zmíněná nezaměstnanost ovlivňuje nejen samotného člověka, který přišel o zaměstnání, ale také celou jeho rodinu. Důsledkem nezaměstnanosti je pak pokles příjmu rodiny, a ta trpí především po ekonomické stránce. Z tohoto důvodu se pak mnohdy stává, že lidé tuto svou nelehkou životní situaci řeší tím, že si půjčí finanční prostředky a zadluží se. Do okruhu lidí, kteří se zadluží, mohou patřit i klienti pobírající dávky hmotné nouze na Kaplicku. Provedeným výzkumem byla potvrzena zadluženost obyvatel ve správním obvodu města Kaplice. Předmětem zkoumání bylo zjistit, kolik lidí pobírajících dávky hmotné nouze je v současné době zadluženo. Jedná se o více než jednu třetinu dotázaných spadajících do správního obvodu města Kaplice, kterým jsou vypláceny jednotlivé dávky hmotné nouze.

Stanovená hypotéza měla ověřit zadluženost osob pobírajících dávky hmotné nouze na Kaplicku podle věku. Respondenti byli rozděleni do dvou věkových kategorií. Na jedné straně byla zkoumána skupina klientů od patnácti do čtyřiceti let, na druhé straně skupina klientů starších čtyřiceti let. Z výzkumu vyplynulo, že zadluženost v obou věkových skupinách je přibližně stejná.

Klienti mnohdy řeší chybějící finanční prostředky půjčkou, která může být jak od bankovních společností, tak od nebankovních společností, ale také od rodinných příslušníků či známých. Vyplynulo to i z realizované sondy. Asi dvě třetiny respondentů, by si zapůjčily finanční prostředky právě od rodinných příslušníků a známých, dále pak necelá jedna třetina respondentů by si zapůjčila chybějící finanční prostředky od bank a zbytek by si zapůjčil finanční prostředky od nebankovních společností. Zjištěný výsledek signalizovala i teoretická část.

Provedeným výzkumem bylo potvrzeno, že důvodů vedoucích k zadlužení je mnoho. Jednou z existujících příčin zadlužení zjištěných v praktické části je řešení bytové situace. Otázku bydlení řešila zhruba čtvrtina klientů pobírajících dávky hmotné nouze. Méně než čtvrtina klientů pobírajících dávky hmotné nouze si zapůjčila na uhrazení již vzniklých pohledávek a zbývající část klientů si zapůjčila na uhrazení alimentů, nebo na náklady spojené s výchovou dětí a na další náklady spojené s celkovým chodem domácnosti.

Rozbor problematiky naznačuje, že zkoumaný fenomén má vážné dopady na životy zkoumané skupiny. Vyplyvá to z provedeného výzkumu, kdy zhruba třetině respondentů hrozí exekuce, nebo již nějakou sankcí pro neplnění si svých pohledávek byli postiženi. U pětiny respondentů jsou důvodem zadluženosti vzniklé zdravotní problémy a u zbývajících respondentů byl příčinou zadluženosti rozpad vztahu nebo rozvod. Toto je velmi palčivá otázka a žádný ze sociálních pracovníků by neměl být lhostejný k životní situaci všech klientů. Účinná pomoc nebo schopnost nasměrovat klienta tam, kde mu bude pomoheno, by měla být prioritou každého sociálního pracovníka,. Tímto způsobem je možné předcházet možným vážným dopadům vznikajícím v souvislosti s touto složitou životní situací klientů.

ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce si kladla za cíl analyzovat problematiku týkající se klientů pobírajících dávky hmotné nouze, hledat důvody zadluženosti těchto klientů, zabývat se možnými příčinami a recipročními dopady na vzniklou nelehkou životní situaci. Dílčím cílem bylo zjistit, jaký podíl na zadluženosti mají samotní klienti pobírající dávky hmotné nouze a jakou účast má společnost, tedy stát, když dovolí fungování nebankovních společností. Provedeným výzkumem bylo potvrzeno, že na zadluženosti svých domácností se podílí velkou měrou konzumní chování samotných klientů, kteří svým jednáním neuspokojují pouze své základní lidské potřeby, ale zadlužují se pořizováním nákladných a nepotřebných věcí. Především jejich styl života je původem a příčinou zadluženosti. Klienti pak již nejsou schopni platit ani běžné závazky, jejich dluhy narůstají a oni nevědí, co dříve uhradit. Hlavním a častým problémem je nízké právní povědomí a malá finanční gramotnost. Svou počáteční zadluženost neřeší s úvěrovými společnostmi v době, kdy potíže vznikají, ale až když je stanovena nějaká sankce. Klienti by měli být vedeni k finanční opatrnosti a uvědomovat si odpovědnost za placení svých vzniklých závazků. Myslím si, že velkým přínosem pro zadlužené domácnosti by byla povinnost dělat finanční analýzy, zjišťovat celkové příjmy a výdaje domácností. Zjištěná analýza by pak určila způsob, jak by mohli i ušetřit. Dalším možným řešením pro zadlužené domácnosti by bylo zajišťování přednášek se zaměřením na znalost rodinných rozpočtů. Kladným zjištěním je, že finanční gramotnost se již vyučuje na většině středních a odborných škol i učilišť. Podle mého názoru by stát měl změnit a zpřísnit legislativu pro fungování nebankovních společností. Měl by provádět dohled a kontrolu subjektů nebankovních společností, např. Ministerstvo financí České republiky nebo Česká národní banka a za přijatelných podmínek jim pak umožnit poskytovat finanční úvěry. Tímto opatřením by byl spotřebitel chráněn před nežádoucími praktikami a nepřiměřenými podmínkami ve spotřebitelských smlouvách.

Přínosem této práce je ilustrace příčin a důvodů zadluženosti klientů pobírajících dávky hmotné nouze ve správním obvodu města Kaplice a to nejen ze strany samotného klienta, ale i ze strany společnosti. Vzhledem k tomu, že zadluženost všech domácností nabrala v posledních letech na síle, považuji tuto situaci za alarmující. Nutně musí dojít k celospolečenské diskuzi a změně v smýšlení lidí, jinak bude přibývat zadlužených

domácností a tím nutně dojde k ohrožení české ekonomiky.

Seznam použitých zdrojů

Monografie:

GALVAS, Milan; GREGOROVÁ, Zdeňka. Úvod do práva sociálního zabezpečení. Brno : Masarykova univerzita, 1992. 74 s. ISBN 80-210-0424-X.

HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. Psychologický slovník. Vyd. 1. Praha : Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.

HATÁK, Václav; HANÁKOVÁ, Věra. Domácí právník : První pomoc v oblasti práva. Pardubice : MAYDAY publishing, 2008. 287 s. ISBN 80-86986-34-0.

HINGSTON, Peter. *Efektivní marketing : Průvodce drobným podnikáním*. Vyd. 1. Praha : Dorling Kindersley, 2002. 192 s. ISBN 80-242-0893-8.

KELLER, Jan. *Až na dno blahobytu*. Vyd. 1. Brno : Hnutí DUHA, 1993. 127 s.

KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 3. přepracované vydání. Praha : Aspi, a. s., 2005. 504 s. ISBN 80-7357-050-5.

MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakladatelství, 1994. 151 s. ISBN 80-901424-9-4.

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Vyd. 2., přeprac. Praha : Portál, 2008. 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál, 2001. 314 s. ISBN 978-80-7367-331-4.

MUSIL, L.: „*Ráda bych Vám pomohla, ale ...*“ *Dilemata práce s klienty v organizacích*, s.13-14. Brno: Marek Zeman 2004. ISBN 80-9030-701-9.

TRÖSTER, Petr. Právo sociálního zabezpečení. Vyd. 3. aktualiz. a dopl.vyd. Praha : C.H. Beck, 2005. 348 s. ISBN 80-7179-856-8.

RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza, metody, ukazatele, využití v praxi*. Vyd. 1. Praha : Grada Publishing a. s., 2007. 120 s. ISBN 978-80-247-1386-1.

VYSEKALOVÁ, Jitka; MIKEŠ, Jiří. Reklama : Jak dělat reklamu. Praha : Grada Publishing, 2003. 122 s. ISBN 80-247-0557-5.

VYSEKALOVÁ, Jitka. *Psychologie spotřebitele : Jak zákazníci nakupují*. Praha : Grada Publishing a. s., 2004. 284 s. ISBN 80-247-0393-9.

Internetové zdroje:

DOLEČEK, Marek. *Opatrnost při jednání s jinými poskytovateli úvěrů než s bankou* [online]. 12.01.2010 [cit. 2010-10-29]. BusinessInfo.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravo-v-podnikatelske-praxi/opu-nebankovni-poskytovatel-uveru-pujcek/1001817/54299/?page=2>>.

DUCHTÍK, Lukáš. *Vývoj zadluženosti domácností v ČR (ekonomické a právní aspekty)* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2010. 54 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/195451/pravf_m?info=1;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dzadlu%C5%BEenost%20dom%C3%A1cnost%C3%AD%20%26start%3D1>.

DVOŘÁK, Pavel. *Regionální mix informací* [online]. 2009 [cit. 2010-10-29]. Dluhovou past zhatí finanční gramotnost. Dostupné z WWW: <<http://remix.nicm.cz/dluhovou-past-zhati-financni-gramotnost/>>.

GINTER, Jindřich. *Počet sňatků klesá, rozvody ruínují stále více lidí* [online]. 19.11.2009 [cit. 2010-10-29]. Novinky.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/domaci/184706-pocet-snatku-klesa-rozvody-ruinuji-stale-vice-lidi.html>>.

HRADIL, Dušan. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2010-12-13 [cit. 2011-03-07]. Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf>.

Kaplice : Historie města [online]. 2004 [cit. 2010-10-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.mestokaplice.cz/goto.php?id=&site=historie&from=>>>.

Kurzy.cz : Finanční portál pro odborníky a laiky [online]. 2011 [cit. 2011-03-07]. Životní minimum, k čemu slouží, výpočet životního minima v roce 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.kurzy.cz/kalkulacka/zivotni-minimum/>>.

Levná půjčka [online]. 2009 [cit. 2011-03-06]. Levné půjčky (bankovní i nebankovní), na co si dát při sjednávání půjček pozor. Dostupné z WWW: <<http://www.levna-pujcka.info/levne-pujcky-bankovni-i-nebankovni-na-co-si-dat-pri-sjednavani-pujcek-pozor/>>.

LUCOVÁ, Marie. *Ekonom* [online]. 15.01.2009 [cit. 2011-03-06]. Stát chce lépe motivovat uchazeče o zaměstnání, aby si našli novou práci co nejdříve. Dostupné z WWW: <<http://ekonom.ihned.cz/c1-32789400-davky-pro-propustene>>.

Ministerstvo financí České republiky [online]. 2007 [cit. 2010-12-12]. Kvantitativní výzkum pro MF - FINANČNÍ GRAMOTNOST (červen 2007). Dostupné z WWW: <http://193.86.123.148/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fintrh_fin_vzdelavani_34424.html>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí : Systém pomoci v hmotné nouzi [online]. 22.04.2009 [cit. 2011-01-24]. Pomoc v hmotné nouzi. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/5#sphn>>.

Nebankovní půjčka [online]. 2009 [cit. 2010-10-29]. Nevýhody nebankovních půjček. Dostupné z WWW: <<http://www.nebankovni-pujcka.info/nevyhody-nebankovnich-pujcek/>>.

Novinky [online]. 2010-11-02 [cit. 2011-03-06]. Skoro polovina českých domácností musí něco splácet. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/215740-skoro-polovina-ceskych-domacnosti-musi-neco-splacet.html>>.

Obecné informace a vymezení některých pojmů : Systém pomoci v hmotné nouzi [online]. 2009 [cit. 2011-02-27]. Integrovaný portál MPSV. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/hn/obcane/obecne#stranka_obsah>.

Oddlužovací firmy vám oddlužení nezabezpečí [online]. 20.07.2010 [cit. 2010-10-29]. Investujeme.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.investujeme.cz/clanky/oddruzovaci-firmy-vam-oddluzeni-nezabezpeci/>>.

Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna : Vládní návrh na vydání zákona o pomoci v hmotné nouzi [online]. 2005 [cit. 2011-01-24]. Sněmovní tisk 1063/0. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1063&CT1=0>>.

PIVOŇKA, Leoš. *Vývoj dávek poskytovaných z důvodu sociální potřeby* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2010. 60 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/11164/pravf_b?info=1;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3D1063&start%3D1>.

Půjčujte si s rozumem – hlavně před Vánoci [online]. 2009 [cit. 2010-10-29]. Občanské sdružení SPES. Dostupné z WWW: <http://www.pomocsdluhy.cz/files/vysledky_vyzkumu_2009_spes.pdf>.

RUML, Michal. *Finance.cz* [online]. 2008-08-05 [cit. 2011-03-06]. Bonita klienta ovlivní šanci na úvěr i jeho parametry. Dostupné z WWW: <[http://www.finance.cz/zpravy/finance/182594-bonita-klienta-ovlivni-sanci-na-uver-i-jeho-parametry/?&form4080\[ZobrazitCely\]=1](http://www.finance.cz/zpravy/finance/182594-bonita-klienta-ovlivni-sanci-na-uver-i-jeho-parametry/?&form4080[ZobrazitCely]=1)>.

SOUKUPOVÁ, Klára. *Podnikatel.cz : Životní minimum se nezměnilo roky, proč?* [online]. 14.05.2009 [cit. 2010-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/zivotni-minimum-se-nezmenilo-roky-proc/>>.

ZÁMEČNÍK, Petr. *Měšec* [online]. 2006 [cit. 2011-03-06]. Vývoj zadluženosti českých domácností. Dostupné z WWW: <http://i.iinfo.cz/urs-att/Studie_o_zadlulenosti_ceskych_domacnosti_2006-1-116048262929820.pdf>.

ZÁMEČNÍK, Petr. *Měšec.cz : Životní minimum se 1. ledna 2007 sníží o třetinu!* [online]. 14.12.2006 [cit. 2010-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/zivotni-minimum-se-1-ledna-2007-snizi-o-tretinu/>>.

Časopisecké statě:

BAJER, P. Sociální práce se zadluženými. *Sociální práce*. 2009, č. 2, s. 8.

Úkolem sociálních pracovníků je pomáhat, nikoliv činit zázraky. *Sociální práce*. 2007, č. 1, s. 17-21.

Zákony, vyhlášky a metodické pokyny:

Zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Metodický pokyn č. 5/2008

Metodický pokyn č. 2/2006

Ostatní:

Komunitní plán rozvoje sociálních služeb na území správního obvodu města Kaplice

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Stručný průvodce zákonem o sociálních službách*. 2006

Seznam použitých zkratk

ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
RPSN	roční procentuelní sazba nákladů
SPES	občanské sdružení SPES
ÚP	úřad práce

Seznam příloh

Příloha č. 1

Dotazník

Příloha č. 1

DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Jana Kotvová a jsem studentkou třetího ročníku Jihočeské univerzity, obor sociální a charitativní práce. Chtěla bych Vás touto cestou požádat o vyplnění předloženého dotazníku, který bude součástí méjí bakalářské práce. Otázky jsou směřovány ke zjištění zadluženosti občanů pobírajících dávky hmotné nouze na Kaplicku. Dotazník je anonymní a je sestaven a zpracován tak, aby nedošlo k narušení práv na ochranu osobních údajů. Při vyplnění dotazníku prosím zakroužkujte u každé otázky pouze jednu odpověď.

1. Jak dlouho pobíráte dávky hmotné nouze?

- a) 6 měsíců a méně
- b) Déle než 6 měsíců
- c) Déle než 1 rok

2. Splácíte v současné době nějaké půjčky, hypotéky?

- a) Ano
- b) Ne

3. Pokud splácíte půjčky, hypotéky jste schopen(a) z dávek hmotné nouze hradit vaše pohledávky?

- a) V plné výši
- b) Z větší části
- c) Jen částečně

4. Máte v současné době finanční potíže?

- a) Ano
- b) Ne

5. Máte pocit, že žít bez dluhů v dnešní době nejde?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

6. Řešíte nedostatek finančních prostředků půjčkou?

- a) Vždy
- b) Někdy
- c) Nikdy

7. Máte v současné době uzavřenou nějakou půjčku?

- a) Mám 1 půjčku
- b) Mám 2 půjčky
- c) Mám více než 2 půjčky
- d) Nemám půjčku

8. Napište, kdo vám poskytl půjčku(ky)

9. V případě, že máte uzavřenou nějakou půjčku, jaká je vaše zadluženost?

- a) Méně než 5.000,- Kč
- b) Více jak 5.000,- Kč a méně než 10.000,- Kč
- c) Více jak 10.000,- Kč a méně než 50.000,- Kč
- d) Více jak 50.000,- Kč a méně než 100.000,- Kč
- e) Více jak 100.000,- Kč

10. Napište příčiny vaší zadluženosti.

11. Na co jste si půjčil(a)?

- a) Na bydlení
- b) Na auto
- c) Na dovolenou
- d) Na dluhy
- e) Jiné, napište jaké?.....

12. Pokud máte uzavřenou půjčku, splácíte ji:

- a) Pravidelně
- b) Nepravidelně
- c) Nesplácím ji
- d) Jiná odpověď

13. V případě, že by došlo k situaci, že byste neměl na splátky půjčky, budete tuto situaci řešit:

- a) Půjdu do banky a využiji některou z možností nabízenou bankou
- b) Půjčím si jinde a uhradím své dluhy
- c) Neudělám nic, budu čekat, co se bude dít
- d) Jiná odpověď .....

14. Vaše finanční problémy jsou tak neúnosné, že:

- a) Vám hrozí exekuce
- b) Máte exekuci, nebo jiný druh sankce
- c) Přišel(a) jste o byt (dům)
- d) Rozvedl(a) jste se (popřípadě rozpad vztahu)
- e) Máte zdravotní problémy
- f) Jiná odpověď .....

15. V případě, že byste uvažoval(a) o půjčce, či nabídku byste využil(a)?

- a) Od bank
- b) Od nebankovních společností
- c) Od rodiny a známých

16. Zajímala by vás při sjednání půjčky výše úroků a úroků z prodlení?

- a) Ano
- b) Ne

17. Pokud byste uzavřel(a) půjčku, budete se zajímat, co by se stalo, kdybyste nemohl(a) splácet půjčku?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

18. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Základní vzdělání
- b) Jsem vyučen, odborné bez maturity
- c) Studium zakončeno maturitou
- d) Vysokoškolské vzdělání

19. V současné době v domácnosti žijete?

- a) Žiji sám(a)
- b) Žiji sám(a) s dětmi
- c) Žiji s manželem(kou), partnerem(kou)
- d) Žiji s manželem(kou), partnerem(kou) a s dětmi
- e) Žiji s napište .....

20. Váš rodinný stav?

- a) Jsem svobodný(á)
- b) Jsem ženatý, vdaná popř. partnerský vztah
- c) Jsem rozvedený(á)
- d) Jsem vdovec, vdova

21. Jaký je váš věk?

- a) 15-25let
- b) 26-40let
- c) 41-60let
- d) nad 60let

Děkuji za Vaše názory a za Váš čas.

ABSTRAKT

Kotvová, J. *Naplňování zákona o pomoci v hmotné nouzi a jeho souvislosti se zadlužeností lidí na Kaplicku*. České Budějovice 2011. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce RSDr. Ján Mišovič CSc.

Klíčová slova: hmotná nouze, životní minimum, existenční minimum, zadluženost, nezaměstnanost, exekuce, sociální vyloučení, rozvod, chudoba

Bakalářská práce je zaměřena na naplňování zákona o pomoci v hmotné nouzi, na jeho dopad a na zadluženost lidí na Kaplicku. Teoretická část je orientovaná na příčiny a důsledky zadluženosti klientů a na obecnou charakteristiku subjektů, od kterých si lidé v případě nedostatku finančních prostředků mohou půjčit.

Praktická část analyzuje, jak dlouho klienti pobírají dávky hmotné nouze, a následně analyzuje jejich současné zadlužení i to, na co konkrétně a od koho si nejčastěji půjčují finanční prostředky.

Cílem práce bylo zjistit celkovou zadluženost klientů pobírajících dávky hmotné nouze na Kaplicku. Dílčím cílem pak bylo analyzovat možné příčiny a reciproční dopad na vzniklou nelehkou životní situaci.

ABSTRACT

Kotvová, J. The fulfilment of the Act on Assistance in Material Need and its connectivity to insolvency of people from Kaplicko region. České Budějovice 2011, Bachelor thesis, South-Bohemian University in České Budějovice. Theological faculty. Department of practical theology. A leader of the work RSDR. Ján Mišovič CSc.

Key words: material need, living wage, breadline, insolvency, unemployment, execution, social banishment, divorce, poverty.

This bachelor thesis is aimed at fulfilment of the Act on Assistance in Material Need and its impact on insolvency of people from Kaplicko region. The theoretical part is aimed at reasons and consequences of the clients' insolvency and at general characteristics of subjects from which people can borrow in case of the lack of financial means.

The practical part is analyzing how long are clients receiving material need allowances and consequently is analyzing their current insolvency as well as the reason and from who these people are borrowing the financial means.

The purpose of this work was to find out the general insolvency of clients receiving the material need allowances from Kaplicko region. A fractional purpose was then to analyze possibly reasons and reciprocal impact on arisen formidable life situation.